

Vprašanje je, ali je plošča z obsodbo Jezusa Kristusa zgodovinsko resnična, ali je potvora iz poznejših dob. Zanimiva je motivacija obsodbe.

Ali pa bi se Kristusu dandanašnji čas bolje godilo, ako bi nastopil zoper bogatine in pobožne farizeje naše dobe?

Na to vprašanje se glasi odgovor: Ne!

Slovenska Šolska Matica.

(Malo kritike in nasvetov.)

Ne vem, če se je kdo bolj nego jaz razveselil ustanovitve Slovenske Šolske Matice. Doslej smo se morali vedno zatekati k tuji pedagoški literaturi, ker svoje domače res nismo imeli. A sedaj naj dobivamo vse to doma, redno vsako leto, za cen denar! Zato ne moremo dovolj hvaležni biti prezasluznemu gospodu ravnatelju Schreinerju, ki nam je ustanovil to prekornost podjetje. In če Vaših zaslug na merodajnih mestih počejte uvideti, bodite prepričani, gospod ravnatelj, slovensko učiteljstvo Vam jih v polni meri priznava.

Ker pa je vsakemu dobremu podjetju koristna izpopolnitev, zato mi naj bodo dovoljene sledeče pripombe:

1. **Publikacije.** Ne vem, ali ima odbor kakšen smotreni književni program, program namreč, ki bi mu kazal že za več let naprej pot, ki jo hoče hoditi, da čim prej povzdigne slovensko šolstvo. Dozdeva se mi, da Matica objavlja stvari, ki ji slučajno pridejo pod roko. Takšen vtisk so napravila name poročila o odborovih sejah: a tudi dejstvo, da nam Matica ponuja v nekaterih letih več znanstvenih kakor pedagoških knjig, da sklepati na to. Ko bo Matica dovršila izdajo najpotrebnejših knjig za učitelje, potem bomo hvaležni sprejemali tudi te vrste knjige.

Za sedaj pa najbolj rabimo dobre metodike in pa realne knjižnice, to je zbirke učne snovi za ljudsko šolo.

Matica izdaja že 11 let svoje publikacije. V teh 11 letih nam je podarila le dve metodiki, tretja pa je prispela do 3. šolskega leta. V tem oziru bi želeli pospešenih korakov. Osebito o risanju nam je zaradi novih popolnoma predelanih učnih načrtov treba takšnega vodila. Zmognega strokovnjaka, ki se lahko z njim ponašamo, pa tudi imamo, in to je g. profesor Schmorranzer.

V realni knjižnici bi se naj v prvi vrsti oziralo na predmete, katerih spisi v slovenski javnosti niso tako lahko dobiti. Čudil sem se tedaj, da je Matica začela z izdajo zgodovinske učne snovi, ko se Staretova zgodovina dobi na vsaki šoli.

Bolj so nam sedaj potrebne knjige z zemljepisno in prirodopisno snovjo. Prav umestno je odbornik g. ravnatelj Bežek že na občnem zboru leta 1910. omenil, da se naj pospeši izdaja učne snovi in da je sedaj najbolj nujno zemljepisje. V poročilu za leto 1907 pa se bere: za leto 1908. se nam ponuja prirodopisna ali prirodoslovna učna snov, za leto 1909. pa zemljepisna snov. A danes se nismo dobili ne te, ne one. Iz prirodopisa imamo sicer lepe Erjavčeve knjige, a niso nam tako lahko pristopne; za prirodoslovje nam za prvo silo zadostuje Schreinerjeva »Fizika«.

Kakor čitamo v lanskem letnem poročilu, nas hoče Matica letos obdariti z botaniko ravn. Julija Glowackega, ki bo obsegala do 30 tiskanih pol (3-4 zvezke). Vesel sem te knjige, ker se pečam že več let z botaniko, a tako potrebna nam za sedaj ni, kakor zgoraj omenjene in še mnogo drugih knjig. V silo nam rabi Cilenski, kdor pa hoče kaj boljšega, naj si omisli najnovejšo delo: Macher, Botanika za višje razrede srednjih šol. (4.50 K).

Toliko o književnem programu.

2. **Denarna zadeva.** Matica je navezana skoraj izključno na članarino svojih udov. Redka so darila posojilnic, večjih ustanov in volil pa do sedaj še ni. Da ima Matica večje dohodke, bi izvrševala tem hitreje in popolneje svoj književni program. Ker pa jih ni, zato mora biti na vseh koncih in krajih varčna.

Matica plačuje svojim pisateljem po 40 K od tiskane pole in po 15 do 30 K pa urednikom. Ker pa ima vsaka knjiga po 1 do 2 urednika, presega honorar urednikom onega pisateljem. Res je, da več oči več vidi in dobro je za nas, da dobimo dcvršene knjige v roke. A večina pisateljev nam jamči že s svojo inteligenco, da njih delo ne bo rabilo posebnega urednika, še manj pa dveh. Naj bi se rajši povišal honorar pisateljem, a jezikovne in stvarne korekture, ki jih je zakrivil pisatelj sam, naj se izvrše na pisateljev račun. Tako dela tudi bogata Mohorjeva družba, ki že po svojih pravilih odteguje pisateljem za spise, ki jim je treba pred natiskom še poprave ali olike v besedi, pri vsaki poli po 4 do 8 K.

Matica je do sedaj izdala 25 knjig, ki so rabile 38 urednikov!

Tudi iz prejšnjih letnikov bi lahko Matica imela več dohodkov. Mladim učiteljem je treba izpopolniti Maticne knjige. A Matica je posameznim zvezkom nastavila previsoko ceno. Določba, da se oddajajo stalnim članom tudi prejšnji celotni letniki za navadno letnino 4 K in da dobe člani posamezne prejšnje knjige in snopiče za polovico prodajalne cene, ta določba bo menda malo komu znana.

Glede cene naj še opomnim, da je tudi nesorazmerna. Lauterjeve metodike 1. snopič obsega skoraj 8 pol (7 in pol) in mu je nastavljena prodajalna cena 2 K 50 vin. Drugi in tretji snopič obsegata le po 4 tiskane pole, a cena jim je ista. V tem oziru bo tudi treba malo več doslednosti.

3. **Poverjenišvo.** Poverjeniki so duša vsakega društva; oni so podobni vodi na mlinu. Ako zaostane njih delo, nastopi tudi suša v društveni blagajni. Zato bi se naj poverjeniški posel dobro organiziral in naj bi se izbirale za poverjenike osebe, ki jim je procvit društva res pri srcu. Vsak poverjenik bi moral biti odgovoren, da doseže vsaj 75% učiteljstva v njemu izročnem poverjeniškem okolišu. Zato bi nujno predlagal, naj se zraven sedanjega skupnega števila pristavi tudi števila v odstotkih. Na pr. 67 = 80%. To bi marsikaterga poverjenika vzpodbudilo k marljivejšemu delu. Ako pa pade število pod 50%, naj se navede vzrok tako majhnega uspeha.

Jako slabo izpričevalo o poverjeniški marljivosti pa si da oni poverjenik, ki niti sam ni ud Matice. Tudi teh je več, a njih imena za sedaj zamolčim. Tak poverjenik si pač ni svest prevzete dolžnosti. Kako more tak poverjenik svoje tovariše in tovarišice vnmati in navduševati za stvar, ki jo sam zametuje in prezira. S takšnim poverjenikom bi naj Matica napravila kratak proces: učiteljsko društvo naj predlaga drugega, marljivejšega.

Tudi jaz sem poverjenik. Vem, kako težko je pri sedanji mizeriji pridobiti večino učiteljstva k Matici. A če podrezaš in poprosiš z dopisnico po dva do trikrat, nazadnje vendar dosežeš svoj namen. Vedi, da marsikateri tvojo prvo opozoritev prezre, vede ali nevede.

4. **Čas razpošiljatve.** Matica nam objavlja svoje publikacije navadno že pred Božičem. Čuditi se tedaj moramo, da odbor vabi še sredi februarja k pristopu, ker se bo imenik začel prihodnji teden tiskati. S takšnim zavlačevanjem se otežuje poverjeniški posel pri redno plačujočih udih. Tudi tukaj je treba redu. Boljše nič obljubljeni, a gotovo dati!

5. **Izpodbuda.** Od vas, dragi tovariši, je odvisno, da se naše edino pedagoško društvo lepo razvija. Pristopajte polnoštevno in pridobivajte tudi druge interese za naše podjetje. Osebito vsaka šola bi morala hraniti v učiteljski biblioteki po en izvod vsake knjige za poznejše učiteljstvo. Na delo tedaj!

J. K.

Moje prvo službovanje.

Govoril na učiteljskem večeru dne 1. marca 1913 v Narodnem domu v Ljubljani Fran Črnagoj.

Nekdaj smo imeli tu v beli Ljubljani redno učiteljske zabavne večere. Ob tistih večerih se je shajalo skoro vse ljubljansko učiteljstvo, moško in žensko, in vsak član je imel dolžnost, da je prinesel s seboj, če že nič drugega, vsaj zvrhano mero dobre volje za smeh. Kdor pa je mogel, je prinesel s seboj tudi pisano razpravo, smešno ali resno, da jo je podal svojim tovarišem, ki so jo vzeli za dobro, ne da bi jo dejali na preveč kritično rešeto.

Vsi smo bili dobre volje — in zakaj tudi ne? Mladi smo bili — pa smo se radi smejali pa radi kaj prešernega skovali, saj nam je bila le malenkost, da smo napravili iz drobnega komarja bujno sliko debelega slona.

Pa tisti časi so minili! V delu smo se ubili, ubili osebito v onem postranskem delu, ki ga naklada vsakteremu izmed na skrb za ljudi kruh — skrb za obstanek. Pa še nekaj je: Razdvojeni smo — in nikogar ni, ki bi nas družil, nikogar, ki bi nam privoščil veselo uro!

V tistih dneh so bili celo nadzorniki tisti, ki so nas navduševali za slogo in so nas animirali za učiteljske večere in so se tistih večerov tudi vedno udeleževali pa se z nami veselimi sami radovali — prav kakor da so sami tudi ljudje!

In danes? — Nikogar ni, ki bi nas v težkih dneh dvigal! Skoraj se zdi, da se naše potrtosti vesele tisti, ki bi nas morali dvigati!

Ali je tedaj čudo, če je odbežal ves humor? Ali je čudo zato, da se vrši naš prvi letošnji učiteljski sestanek šele ob koncu zime in še to le na željo vas — mladih tovarišev?

V vas vse vre in kipi — vi bi prevrčali danes gore, in zato bi bilo bolj na mestu, da nastopite vi, da nas zabavate.

Zabave tedaj od nas ne morete zahtevati in je tudi ne pričakujete. Mi vam moremo dati le resnosti!

Zato mi je bilo težko, ko sem izbiral tvarino, o kateri naj bi danes govoril, da naj zadostim pouku in zabavi. In zdelo se mi je najprimernejše, če si pokličem v spomin prvi dve leti svojega učiteljstva, ko sem služboval pri Sv. Gregorju nad Sodražico. Prvo službovanje ostane vsakomur najbolj živo v spominu, ker v njem se šele pravzaprav izvrši preobrazba iz učiteljskega kandidata v pravega učitelja.

»Rekrutenabteilung« je to, ki jo mora vsak učitelj predelati, eden z večjimi, drugi z manjšimi težavami — na enorazrednicah, celo brez vsakega svetovalca, ki bi dobrodošel pa če bi bil to še tako siten korporal.

Naj podam tedaj tudi jaz svoje rekrutno izvežbanje — bolj sliko svojega prvega šolskega življenja. Ako odpade kako dobro zrno za vas, mlade tovariše, sem dosegel svoj namen.

Letos bo minilo 28 let, kar sem bil zapustil ljubljansko učiteljske. Praznih rok — praznih žepov sem stopal na svoje prvo službovanje k Sv. Gregorju, pa sem bil vendar toliko bogatejši kakor danes, ker je bila moja takrat še vsa mladost. Kaj me je skrbelo takrat bodočnost, kaj pouk v šoli in kaj nadzornik! To vse so mi bile reči, ki so me skrbele presneto malo — saj lepa bodočnost mi je bila zagotovljena, ker 1. sem imel v žepu dekret, da sem res od nog do glave učitelj, v šolskih postavah po § 55., ki me bo zvesto varoval gmotnih skrbi; 2. sem imel za pouk v šoli skrbno spisane preparacije iz ljubljanske vadnice, ki mi zagurajo v šoli uspeh in 3. nadzornik — da, no! — nadzornik mi je bil pa še najbolj zasiguran. Ta mi prav gotovo ne odide, in bal se ga pa tudi nisem prav nič, ker sem bil mlad fant in kot tak se še hušjih stvari nisem ustrašil, nikar pa nadzornika. Sploh pa so bili nadzorniki tistih dni taki, da se ni od nobenega šlihalo, da bi bil kateri kakega učitelja živega požrl. Vrhutega sem si pa mislil, da bo nadzornik v meni takoj spoznal bistro glavico, in bo še občudoval moje uspehe v šoli, zato mi pa strahu res ni treba imeti pred njim!

Pa sem tedaj s pogumom nastopil svojo prvo službo na »Slemenih«. Kakor kak velik sem se oprjel pouka. Najmanj uro pred poukom sem že sedel v šolski sobi pa prebiral hospitacijske slike za tisti dan. Uporabljal sem vestno vseh pet formalnih stopenj, uporabljal koncentracijo in vse fineze izličkane učne slike in tako sem vozil z vsem ognjem ves prvi kvartal in na nadzornika prav nič mislil.

Ob sklepu kvartala pa sem z grozo zapazil, da ne pridem nikamor naprej in da še tisto ubogo malo, kar sem vzel čitanja, računanja in pisanja, kaže sumljivo slabe uspehe. Takrat se mi je v sanjah prvič prikazal strogi nadzornik, in ko sem se prebudil, sem si otiral težke potne srage s čela...

Odtedaj pa mi je nadzornik vedno češče stopal pred oči, grelo me je vedno bolj, kaj bo z uspehi, in vedno bolj sem začel iskati pri pouku pravega pota.

Kaj morda ni bil pot, ki so mi ga nakazali v pripravnici, pravi pot? O da — to je bil pravi pot za ljubljansko vadnico, ne pa za vaško enorazrednico. Ta se namreč od vadnice v marsičem precej razlikuje!

V vaški enorazrednici je treba računati s tem, da so klopi prenapolnjene, da so med učenci mnogokrat tudi slabiči, ali celo idioti in da je zaradi vremenskih in drugih neprilik učilnica čestokrat prazna.

Zavedel sem se tedaj tudi jaz, da so učne slike z vadnice tako nebeško vzorne, da morejo meni ubogemu zemljanu služiti le kot nekaj nedosegljiv višek popolnosti, ki si ga pa privoščim le o svetih časih in na drugih učnih mestih.

Ravno o pravem času sem se še tega zavedel, da sem se obvaroval pred popolnim polomom. Odslej sem se ogibal vseh nebitnih fines in sem se vrgel edino na praktično stran pouka. Čitali smo, računali, pisali in peli — pa še peli, pisali, računali in čitali — in kmalo se mi ni bilo več bati nadzornika, ker vedel sem jaz, da gre vse kakor po maslu in vedeli so to tudi ljudje.

Ni bilo namreč redkokrat, da sem imel kmetiškega nadzornika v šoli. Sam sem vabil ljudi — to se pravi le može, da ne bo kakih sumničen! — da pridejo k meni v šolo — kdor in kadar kdo hoče. Dandanes imamo na vratih tablico: Med poukom prepovedan vstop. Seveda, to je uzorno in v velikih mestih gotovo primerno, ker tu bi znal res vsak hip kdo nadlegovati učitelja.

Drugače je to na kmetih. Delaven vaščan pride v šolo takrat, kadar ga pot mimo prinese in še takrat nerad. On ne gleda na uro, ki je največkrat nima — in ako ga zapodim takrat, ko je ravno tu,

četudi med poukom, ga k meni nikdar več ne bo, če ga še tako vabim.

Tedaj, jaz sem vabil ljudi, vabil kar naravnost, da prisostvujejo pouku. Imel sem tu namen, da naj se starši sami prepričajo o mojem delu, pa tudi o mojem trpljenju v šoli. Da bi me bili pri pouku ženirali? I — kako neki! Če sem imel prenesti nadzornikovo kritiko, bom prenesel tudi kritiko preprostega vaškega moža.

Pa sem storil prav! Ljudje vse fare so nakrat znali, kako sem »golant pa priden, pa fejš, pa prijazen, pa kako da otroci znajo.« In veseli so bili mene Slemenici in jaz Slemencev.

Kako smo se razumeli, naj pokaže to-le: Ne ena svatba ni smela miniti brez mene. Pa sem se tudi vsake udeležil. In zakaj tudi ne? Saj sem imel takrat najlepšo priliko, da izpregovorim besedo s tem in onim, šaljivo in resno.

In izpregovoril sem marsikatero! Pel sem z njimi in plesal in pil... o ne, pil pa ne! Pel sem z njimi veliko, plesal prav malo — najraje z ženskami v kanonični starosti (znal sem namreč plesati le prav slabo!), pil pa nisem skoraj nič.

Takrat ni bilo sicer abstinenčnega gibanja, a jaz sem bil vendar zapisan v družbo treznosti, četudi le sam pri sebi, to pa zato, ker mi za vino res ni ostajalo prav nič denarja. Pa sem si mislil: »Če ga za svoje denarje ne moreš piti, za druge ga tudi ne boš!« In tako sem storil! Na vsaki svatbi sem torej bil, a pil nisem skoraj nič — in vse leto pač nisem popil 5 l vina v kljub temu, da so mi ga usiljevali od vseh strani.

In mislim, da sem storil prav, ker četudi so mi ga nudili iz dobre volje, vendar bi mi ga bil znal kdo pozneje oponašati ali pa celo s prstom kazati name, ako bi se bil upijal. Takrat pa bi bil izgubil kakor kafra ves ugled, ki sem si ga bil pridobil doslej z marljivostjo.

»Ländlich — sittlich!« Zato se pa nisem prav nič zgražal in nisem kričal, ko se odpro v prvem letu mojega službovanja sredi zime nekoč ob 2. uri popoldne vrata učilnice in noter prikolovrati — kdo? — godec Burc z Gašpinovega, pa meni in učencem v veselje raztegne svoj meh, da je dajal glasu, kar je moglo iz njega!

Nisem se namreč odzval vabilu na svatbo takoj opoldne, ker sem imel pouk tudi popoldne. Po mnenju Slemencev bi bil pa moral otroke takoj, ko pridejo v šolo, zapoditi domov. Zato so poslali pome vaško »regimentmuziko«.

Lahko bi bil jaz zarentačil in vrgel usiljivega kapelnika po vseh paragrafihi skozi vrata pa ga še naznanil okr. šolskemu svetu zaradi žalitve urada — kaj ne! Pa čemu neki? On je vendar hotel meni dobro in je napravil učencem velikansko veselje, kar je kazal presrčni smeh navzočih otrok.

»Napoj smeje, napoj renče« sem se upiral sirenskimi glasovom plemenite muzike, a glasnik tiste se je umaknil iz šolske sobe šele, ko sem mu s sveto besedo zahteval, da spustim otroke že čez čert ure domov, sam pa pridem takoj tja — kar sem tudi res storil.

No, pa ne mislite, da je bil greh velik, četudi bi utegnil biti kdo v današnjih dneh zaradi enakega že obešen. Zaradi snežnih zametov je bilo namreč v šoli samo kakih 12 otrok namesto 60, in se res ni izplačalo biti zaradi teh v šoli, kakor mi je zahteval omenjeni Burc, ki je imel sploh prav praktične pojme.

Resno bi pa svaril vas, mlade tovariše, da si kdo drzne kaj takega v današnjih dneh! Niso več taki časi, kot so bili nekdanj. Ako je bil v tistih dneh učitelj na svojem mestu in je dosegal v šoli uspehe, kakršni so bili razmeram primerni, si je lahko dovolil kaj takega, kakor sem vam ravno povedal. Dandanes pa ne sme storiti kaj enakega tudi najboljši učitelj, ker preže nanj od vseh strani volčje, kdaj ga raztrgajo.

Takratne razmere so bile lepše kot danes. Prosto smo se gibali, prosto se šaljili in uganili marsikatero, ne da se nam je bilo bati, da jo ponese kdo takoj gorko na nos komu, ki nam tudi takoj hiti zaviti vrat. Bali se nismo ne vaščanov in ne duhovnov, kaj šele tovarišev učiteljev.

Z župnikom sva si bila v fari največja prijatelja v kljub temu, da sva o raznih stvarih živo debatirala, ker nisva bila vselej enakih misli. Le politike nisva rešetala, ker takrat politike — vsaj take ne, kot dandanes — ni uganjala duhovščina. Večer za večerom sem bil v župnišču, kjer smo kake dve uri tarokirali, nato skupaj molili pa šli spat. Skoraj vsak dan po šoli pa me je poiskal župnik, da sva šla na izprehod, kjer se je razpletal med nama pogovor o najrazličnejših stvareh. Jaz sem spoštoval njega in on je cenil mene ter dvigal moj ugled, kjer je le mogel.

Ker sem omenil, da sem bil na vsaki svatbi, naj omenim, da tudi župnik ni nobene zamudil. Tudi on je z vaščani pel, ker je bil dober tenorist, in z njimi krepko pil, ker je bil dober pivcev, četudi ni nikdar udaril čez mero, in ob dobrem razpoloženju tudi plesa ni zametaval — pa se je ob svetih časih s svojim precejšnjim trebuškom zavrtel s kako starikavo ženico. V plesu je bil namreč meni enak.

Tako sva se razumela s prvim mojim župnikom, ker je bil mož poštenjak in precej svobodnih nazorov.

Naj se vrnem nazaj k svoji šoli! Ko sem videl, da se da v šoli doseči uspeh tudi po krajši poti, kakor so mi jo bili pokazali na vadbni, nisem se več oziral po dolgih vijugastih potih, da pridem do smotra, ampak krenil sem jo po najkrajši poti, ki se mi je zdela primerna. Na formalne stopnje se nisem prav nič oziral, in hospitacijske zvezke sem vrgel v kot in niti dnevnika nisem pisal. Takrat tudi še ni bil uveden.

Dnevnik smatram jaz za potreben — vendar pa ne za tako potreben, da bi bil brez njega uspeh nemogoč. Ko je našel nek nadzornik učitelja brez dnevnika, je sklenil v svetem strahu roke, zavil oči proti nebu in vzdihnil: »Kaj, brez dnevnika poučuješ? O, ljubi moj Bog!« — Vkljub temu pa je oni učitelj, četudi že v letih, eden najvzornjših učiteljev med nami!

Tudi jaz nisem pisal dnevnika celih 12 let, a rečem lahko, da sem imel v slabih razmerah prav dobre uspehe. In tako tudi pri Sv. Gregorju.

Namesto dnevnika pa sem vzel s seboj v šolo vselej razum in navdušenost. Tega, mladi prijatelji, vam ne sme manjkati. Razum mi je veleval, da tvarino, ki jo mislim poučevati, dobro premislim, navdušenost pa učitelja usposobi, da pridobi učence za pouk.

Smelo trdim, da je dolgočasnost največji greh učiteljev. Pri dolgočasnem človeku še odrasli zaspe, nikar otroci. Učitelj, ki stopa z ljubeznijo in živahnostjo pred učence, četudi brez dnevnika, doseže veliko več, kakor dolgočasnež z vsemi preparacijami in dnevniki. Res pa je tudi, da je sposoben za nadzornika le drugi in redkokdaj prvi.

Bog ne daj, da bi me pa v svet raztrobil napačno — kakor da smatram vse priprave odveč! Ne — ne! V letu 1897. sva menda že pričela s tovarišem Likarjem pisati dnevnik, tedaj takrat, ko še ni bil ukazano. To pa zato, ker sva spoznala, da je prav tako.

Na svoje prvo službovanje sem prišel jaz z grozno pisavo. Pisal menda nisem lepše, kakor piše kateri slabih mojih učencev. To je bila neenakomerna, zmenčana pisava, da se čudim, kako sem mogel postati s tako pisavo učitelj! Pa še pazljiv nisem bil pri svojih spisih!

Pa pridem nekoč k staremu nadučitelju Arku v Sodražico in ga poprosim sveta glede matice. Prinese mi tisto, jo odpre in mi prične pojasnjevati njeno uredbo. Jaz pa sem malo poslušal, pač pa strmel v tisto skrbno, pravilno pisavo, četudi se je videlo, da jo je pisala ostarela roka. Enako skrbnost sem opazil pri Pavčiču v Velikih Laščah.

Pa me je postalo sram! »Kaj — tako stari ljudje so tako skrbni — ti pa si tak nemarnež?! — Ne, ne — tako pa ne sme biti!« In od tistega dne sem izkušal, da sem bil pri uradni pisavi nad vse skrben — in četudi moja pisava še mnogo let ni bila pravilna, a skrbno izdelani so spisi vseh poznejših let, razen prvega.

Tako sem rad zahajal k svojim starejšim tovarišem in jih izpraševal za svet, vselej pa odprl oči in ušesa, da sem pobral in nesel domov vse, kar je bilo dobrega. Videl ali slišal sem pri njih časih tudi kaj takega, kar ni bilo dobro, vsaj po mojih mislih ne. Bil pa nisem predrzen, mlečnozob kritik, ki se košati z napredkom moderne pedagogike. Ali pa sem bil — kaj vem?

Imel sem v poznejših letih večkrat priliko videti, kako je prišel mlad tovariš v našo družbo pa je na vsa usta kritikoval svojega starega nadučitelja in deval vnič slednji njegov korak, svoje pedagoško vednost pa deval več kot na vrh mernika, tako da je bil skrajno neokusen.

Tovariši — svoje napake ima vsak izmed nas — eno pa imamo vsi skupno: star postane vsakdo, če le prej ne umre! Zato pa učitelju starini prizanašajmo, dokler vidimo, da se po svojih močeh trudi, da zadosti zahtevam stanu.

Kmalu boste vi na tem, mladi tovariši, da si boste izbirali službo. Kam pa si želite? V Ljubljano — ali v Kranj — ali v Rudolfovo? V Rakitno ali na Sv. Goro gotovo ne!

Veste, kam sem izbral jaz? Nikamor! Ko sem čital razpise, sem vložil dve prošnji za litjski okraj, eno za kočevski — ali me že dajo na Sv. Goro ali v Banjaloko — kaj to meni mar! Kamor me denejo, tam je gotovo šola in kjer je

šola, so gotovo tudi ljudje in travniki in polje in gozdi — in tam bom jaz sam svoj gospodar!

Pa so me djali k Sv. Gregorju — in nikdar se nisem pritožil! Z zadovoljstvom sem jo ubral na Slemene, z zadovoljstvom prebil gori dve leti — res da tudi z zadovoljstvom jo mahnil v Šmartno pod Šmarno Goro, ker je bilo tu lepše. Tam sem bil na vrhu 763 m visoke gore, tu pa sem bil v znožju celo nekaj nižje gore. Pregovor pa pravi: Hribe hvali — pa v dolino se vali!

Tako storite tudi vi! Čim manj si izbirate, temprej pridete do kruha, in vsak kotiček naše Kranjske je, če ne že krasen, vsaj mičen — in najbolj zapuščen gorski je kot najbolj potreben omike!

Kamor pa vas zanese usoda, se oklenite kraja z vso ljubeznijo. Zanima vas naj vsak siromak, vsaka koliba, vsak grm! In z radostjo boste opazili, da je v vsakem okraju toliko in toliko mičnega, lepega in krasnega!

In kamor pridete, se oklenite najprvo in z vso vnemo otrok! Otroci so ključ do src odraslih, zato si pridobite najprvo njihova srca! To pa se zgodi, ako ste vsem učencem enako pravični, ako se zanimete za vse enako! Zato pa se mi zdi opravičena zahteva, da je učitelj vsaj četrt ure pred poukom že v šoli, ker takrat se z učenci lahko pomeni tudi o izvenšolskih stvareh in si pridobi igraje otroško ljubezen.

Po tem principu sem se ravnal že takoj v prvem letu svojega službovanja in reči moram, da so mi bili otroci jako vdani, in ker so mi bili vdani ti, so mi bili vdani tudi starši.

Starše sem si pa pridobival še s posebno politiko. Je prišla mati in rekla: »Našega Mihe pa le fejest nabite, ker je tako poreden!« — »E, kaj bi ga nabijal, Miha je že fejest fant — majhno močan je sicer in živ, pa se bo že unesel!« — Pa je prišel oče: »Slišite, naš Jaka, ta je guncvet — ta jim dela skrbi, kaj ne!« — »I kaj — res je nekoliko živ in nagel, pa bo že bolje!«

Pa je bilo že res — prvi bi bil zaslužil, da bi ga bil res nabil, in drugi je bil res guncvet! Pa kaj bi bil dosegel, če bi jih na one grajalne besede tožil še jaz? Nič! Dečka bi bila morda doma res tepena, a če me doslej nista ljubila, zanaprej bi me bila še sovražila. Tako pa je bilo obratno. Mati je Mihi doma povedala, da sem rekel, da je fejest fant — in oče je pravil Jaki, da ga imam rad, ker sem ga zagovarjal. Rekel mu je najbrže: »Le priden bodi Jaka, pa bo iz Tebe še kaj!« — In tako sta mi bila otroka vsaj zanaprej vdana, če mi nista bila že prej.

Previdno je postopati novincu tudi pri šolskih zainudah. Ako starejši učitelj naznani učenca, no — ta že ve, kaj dela in ne upa si že vsakdo, da ga takoj nahruli. Drugače je to pri novincu. Ta je nova metla, ki dela malo »okolstav«, pa hajd, naznani pol razreda za vsako neopravičeno zamudo. To pa ljudi razburi in nič redkega ni, če pitajo učitelja novinca doma vpričo otrok s smrkovcem itd.

Saj je res treba vsako neopravičeno zamudo naznani, okrajni šolski svet, pa mora vsako zamudo v ponovnem slučaju kaznovati. Mi starejši pa vemo, da bo še mnogo Save steklo v Donavo, preden se vse to res tako zakonito izvrši.

Vrhutega je pa tudi res kruto, če je oče kaznovan že za vsako zamudo, osobito če otrok vkljub temu dobro napreduje. Zato je izkušati, da se otroci in starši pridobe na drug način za šolo.

Na svoji prvi službi sem imel prav dober obisk. Pa kako sem ga dosegel? Poklical sem mater zamujajočega otroka in ji rekel: »Poglejte, mati, zakaj ne pošiljate svoje Micke v šolo? Najboljša učenka bi bila lahko v razredu, ko bi hodila redno v šolo, tako je pa komaj zadostna! Jaz se jezim, otrok je žalosten, in vi se boste ob koncu leta kregali, da nič ne zna. Pa bi bili lahko vsi veseli — jaz, otrok in vi!« Od tistega dne je bilo boljše. Takih slučajev je bilo že v prvem letu mnogo.

In tako je bilo, da sem imel v prvem šolskem letu 6 tednov popolnoma prazno šolo, ker so bila vsa pota zasnežena. Ko pa je zapihal mogočni pomladni jug, so prišli prvi dan, ko so bila zopet prosta pota, takoj zopet vsi učenci v šolo.

In le tako je bilo mogoče, da sem imel ob koncu leta ugodne uspehe — in se nisem bal nadzornika. Kdaj pride in kdo pride — kaj je bilo to meni mar!

In res je stopil nekega dne med poukom krog 10. ure nekdo tak kot nadzornik v šolo. Priklonil se mi je molče in stopil molče k peči. Nisem ga še nikdar videl in ne vedel njegovega imena. Pa ga tudi vprašal nisem. Kakor on molče, tako molče sem se priklonil jaz njemu.

Videl sem le, da je duhovnik in kot tak je gotovo nadzornik, ker drugače bi si ne upal kar tako v mojo šolo. In po tem sem uravnal svoje ravnanje. Odprl sem

zavornice svoje, takrat precej živi fantaziji in svojemu gibljivemu jeziku in — na nadzornika niti mislil nisem. Kakor da ga v šoli ni! Šele, ko je sam izrekel željo, da naj pokažem, kaj učenci znajo, takrat sem pustil otroke govoriti.

To je bil nadzornik Komljanec — in reči moram, da je bil zadovoljen on z menoj in jaz z njim.

Tako, glejte, mladi tovariši, se mi je izpolnilo mnogo mojih nad! Službo sem imel, uspehe sem imel in nadzornika sem imel, ki se ga mi ni bilo treba nič bati. Le § 55. — ta me je zapustil — kakor vse moje tovariše! Zanj se prekljamo že celo vrsto let, a preslaba je bila naša moč! Dajte — stopite še vi v našo sredo, vi mladi in čili fantje — z mladimi in svežimi močmi ter pomagajte, da pomoremo temu paragrafu do veljave, kakršno bi moral že zdavnaj imeti! Daj Bog, da doživim to z vami in se veselim tega v vaši družbi v bližnji prihodnosti tudi jaz!

Vprašanje brez odgovora.

Tovariš urednik! Ko bi ti vedel, da so mi kakor bob debele solze orosile oči, ko sem čital, da je zopet velikantsko krdelo značajev zapustilo — svoje boljše prepričanje ter se vrglo v rodovitno naročje sv. Slomškarije, bi se tudi ti smejal do solz. Kot razsoden človek sem namreč pomislil še za ped pred nosom ter videl prihodnje čase, ko naju zapusti še poslednja jata biser- in kremen-značajev ter ostaneva, moj ljubi prijatelj, sama na klerikalnem slovenskem svetu! Reci torej, če ni že ta domisek vreden vsaj pest kakor bob debelih solz!

No, za danes je moj namen popolnoma drugačen. Kremen- in biserznačajev ne bom kadil, marveč posežem nekoliko globlje. Bilo je nekega vročega popoldne, ko smo izmučeni iskali ostankov kosila ob pol 4. popoldne »Pri zlati kapljici« v Ljubljani. Prej smo bili do grla siti Gabrškovi in še drugih puščob uradne učit. konference. Kar se oglasi naš dični Janko Žirovnik in pripoveduje, da on s šolsko mladino ne more škofo pozdraviti ob birmovanju, dokler ne dobi zato uradnega obvestila in obenem — seveda — tudi zato potrebnega oprostila za nekaj ur pouka. Čas je bil zato prekratek, ker dopisi iz Ljubljane v Borovnico romajo cele tedne, a škofov kočijaž je najbrž že tisto popoldne snažil slovečo Noetovo barko — škofovo kočijo — za prihodnjo soboto. Iz te zadrege ni mogel pomagati Žirovniku niti c. kr. okr. šol. svet niti sam nadzornik, ki je sicer precej radodaren s prijimi a la »Sie — ein so simpler Oberlehrer!« Toda srce se je nam olajšalo, ko je odprl usta znani Ribničan Löwenstücker z Ljubljanskega polja in podal tole zlato resnico: »Škof je naš dušni pastir. Mi mu moramo biti poslušni. Zato je naša dolžnost, da ga pozdravimo. Za posledice se ne smemo bati.«

Kdo bi ne prisodil venca zmage taki modrosti!

No, mož, ki sicer ne zasluži teh vrstic, se je ta dan proslavil še drugače. Ker smo mu odgovarjali rezko in ostro zaradi njegove neznačajnosti, je vprašal slednjič junško, kakor da je vrgel na mizo poslednji trumf: I, kaj pa je značaj? — Seveda smo imeli vsi takoj na jeziku Niedergesässovo definicijo, Toda neki hudomušnež nas je prehitel: »Tone, značaj je nekaj takega, česar ti ne poznaš!« S tem je bila zadeva rešena — v splošno zadovoljnost in Tone-tovo grozno pohujšanje.

Otdot strah, dragi prijatelj, kaj bo, ako ostaneva sama na slovenski klerikalni zemlji med samimi neznačajji? Le pomisli, če pride k Tebi tovariš in Ti glasno toži, kako je nesrečen, ker se je ponujal že dvakrat in trikrat Slomškariji, pa ga niso sprejeli — ali ni zares vreden pomilovanja? Vsaj jaz bi mu dal groš, ko bi mi ostal ob mesecu od učiteljske plače. In naše dične in veledične tovarišice, ki so se do nedavna ponašale z naprednostjo svojih očetov, dedov in pradedov, ali niso vredne, da bi jim človek privoščil poleg Slomškove zveze še zakonsko zvezo najmanj z baroni von — von — von X?

V taki družbi je res mene strah in ne zaman, zakaj ob bodočem količjak neugodnem vetru se ti vzor-značajji lahko še pridružijo zopet v naše vrste. In potem, moj dragi prijatelj, potem nas bo preveč — zares preveč — po številu namreč — kakor jih je sedaj preveč pri koritu. Žalostna nam majka!

Za danes Ti samo še puščam vprašanje: Kaj je bolje, da ostaneva sama ali da nas bo preveč? Takih vzor-značajev čuvaj nas Bog!

Da si mi vrlo zdrav!

Tvoj

Radovednež.

Regulacija plač na Štajerskem.

Deželni poslanec dr. V. Kukovec je priredil shod v Podgredi, kjer je govoril tudi o regulaciji učiteljskih plač na Štajerskem.

Govornik je dokazal, da je večina slovenskih učiteljev in učiteljic mnogo slabše plačana ko njihovi nemški tovariši in tovarišice. Ako bi mogel deželni zbor sprejeti vsaj novo regulacijsko predlogo deželnega odbora, ki določa odpravo dosedanjega sistema plačilnih razredov in torej izznačenje učiteljskih plač po celji deželi, bi to ne pomenjalo samo odprave velike krivice za naše učiteljstvo, temveč za ves naš narod. Če se klerikalci pritožujejo, da se porabi pre malo deželnih izdatkov v slovenskem delu Štajerske, bi se morali s toliko večjim navdušenjem oprijeti ponudbe deželnega odbora, ki noče izboljšati službene prejemke našega učiteljstva in s tem tudi zaslužke trgovcev, obrtnikov in kmetov, pri katerih naše učiteljstvo kupuje svoje potrebščine. Celjski »Narodni List« je priobčil iz govora dr. Kukovca odlomek, ki dokazuje potrebo regulacije učiteljskih plač z našega narodnega stališča, in statistično predočuje krivico, ki se nam sedaj godi.

Dr. Kukovec je govoril med drugim: »Na 621 štajerskih nemških šolah je 2168 šolskih razredov in prilično toliko nemških ljudskih učiteljev. Izmed teh šolskih razredov jih je 1041 v prvem plačilnem razredu. Iz tega izhaja, da je 48% nemških šolskih razredov z najboljšo plačo, to je s plačo I. razreda. V drugem plačilnem razredu je 936 nemških šolskih razredov ali 56% vseh šol in 43% vseh nemških učiteljev. V tretjem plačilnem razredu, torej z najnižjimi plačami, je samo 191 nemških šolskih razredov, ali 9% vseh šol. Najslabšo plačo ima med nemškimi učitelji le devet učiteljev. Izmed sto nemških učiteljev ima toraj 91 učiteljev razmeroma boljšo plačo prvega in drugega plačilnega razreda, slabšo plačo pa le 9 učiteljev, torej niti ne vsak deseti nemški učitelj. Razvideti je, da na nemških šolah dobi le majhno število učiteljev najnižjo plačo, namreč manj sposobne osebe ali oni, ki so se kaj pregrešili, nekako za kazni.

Zdaj si pa pogledajmo, kako je v kmetijskih šolskih občinah na Spodnjem Štajerskem! Slovenskih šol je v prvem plačilnem razredu samo 11 (nemških 217!), ali izmed šolskih razredov le 36 slovenskih v prvem najboljšem plačilnem razredu, torej samo 4%. S tem pa še ni rečeno, da je tudi 36 slovenskih učiteljev plačanih po najboljšem plačilnem razredu. Znano je, da so tudi na teh slovenskih ali — bolje rečeno — dvojezičnih šolah nastavljeni učitelji nemškega mišljenja, n. pr. Konjice, Vojnik, Vitanje, Slov. Bistrica, Leitersberg! V resnici imajo izmed 100 slovenskih učiteljev le 3 učitelji ugodnost najbolje plače (pri Nemcih je skoro vsak drugi učitelj plačan po prvem plačilnem razredu!) V drugem plačilnem razredu je pa 186 slovenskih šol ali 58% šolskih razredov in učiteljev ali 64%. V prvem in drugem plačilnem razredu je okoli 2000 nemških in le okoli 600 slovenskih učiteljev. Izmed sto nemških učiteljev jih je 91 v prvem in drugem plačilnem razredu in le 9 v tretjem naslabšem plačilnem razredu. Tretji plačilni razred je namenjen torej pri nemških učiteljih skoro le kaznovanim in manj sposobnim in mlajšim učiteljem.

Kaj pa pri Slovencih? Pri nas je 80 šol z 297 šolskimi razredi potisnjenih na najslabšo plačo tretjega plačilnega razreda! Vsak tretji slovenski učitelj, skupaj 32 odstotkov, je takorekoč prisiljen službovati za tako slabo plačo, kakor če bi se bil kaj pregrešil in bi bil za kazni tako slabo plačan! To je vnebovpijoča krivica, ki hi se morala kar najprej odpraviti.

Poziv slovenskemu učiteljstvu in napredni javnosti.

Kot žrtev neznosnih razmer je padel učitelj Cvetko Trafenik. Ni padel kot slabotnež, ki si ne upa živeti, temveč kot junak. Naše rane se zacelijo, pozabili bomo gorje, ne smemo pa pustiti, da vtone Trafenikov spomin. Pokopali so ga v naši odsotnosti in brez našega vedenja kot — zločinca, in ravno to nas je napolnilo, da pokažemo svetu, da ni bil Trafenik zločinec, ampak človek mnogo boljši od onih, ki ga obsojajo. Postaviti mu hočemo v Kostrivnici na pokopališču spomenik ki naj leta in leta priča, kako so živeli in umirali učitelji v začetku XX. stoletja, pa tudi priča o posmrtni zvestobi njegovih tovarišev in napredne javnosti. Zato se tem potom obračamo na vse, ki jih je pretresla smrt mladostnega učitelja-trpina, da nam priskočijo s prispevki na pomoč.